

Volume 9, Issue 3, May 2022, p. 224-234

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3138>

ArticleHistory:

Received

2/03/2021

Accept

06/05/2022

**Available
online**

15/05/2022

SECONDARY SCHOOL TEACHERS' PERCEPTIONS OF THE CONCEPT OF "SCHOOL PRINCIPAL": A METAPHOR STUDY

ORTAOKUL ÖĞRETMENLERİNİN "OKUL MÜDÜRÜ" KAVRAMINA
YÖNELİK ALGILARI: METAFOR ÇALIŞMASI¹

Ertuğrul ÖZAYDIN²

Abstract

This study which was carried out to determine the perceptions of secondary school teachers about the concept of "school principal" through metaphors, was carried out with the voluntary participation of 107 secondary school teachers working in public secondary schools in the town of Çarşamba, Samsun. The research is qualitative and patterned with phenomenology. The interview form with the question "School principal is like....., because.....", prepared by the researcher, was applied to the study group and the teachers were asked to fill in the blanks. The answers given by the study group were categorized according to the reason for use and the findings of the research were obtained. In the light of the findings, it was concluded that secondary school teachers mostly preferred the metaphors of "father", "lion" and "ant" related to the concept of "school principal", and according to the reason, they mostly responded in the categories of "leadership", "justice" and "diligence". It was determined that all of the teachers who made up the study group used positive metaphors about the concept of school principal.

Keywords: School principal, metaphor, teacher opinion.

Özet

Ortaokul öğretmenlerinin "okul müdürü" kavramına dair algılarını metaforlar aracılığı ile belirlemek için gerçekleştirilen bu çalışma Samsun ili Çarşamba ilçesinde kamu ortaokullarında görev yapan 107 ortaokul öğretmenin araştırmaya gönüllü katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel olup olgubilim ile desenlenmiştir. Çalışma grubuna, araştırmacı tarafından düzenlenmiş olan "Okul müdürü.....gibidir, çünkü....." sorusunun bulunduğu görüşme formu uygulanmış ve öğretmenlerden boşlukları doldurmaları istenmiştir. Çalışma grubunun vermiş olduğu cevaplar kullanım nedenine göre kategorileştirilmiş ve araştırmanın bulguları elde edilmiştir. Bulgular ışığında ortaokul öğretmenlerinin "okul müdürü" kavramı ile ilgili en çok "baba", "aslan" ve "karınca" metaforlarını tercih ettikleri, nedenine göre ise en çok "liderlik", "adalet" ve "çalışkanlık" kategorilerinde yanıt verdikleri

¹ Bu çalışma, "Ortaokul Öğretmenlerinin "Okul Müdürü" Kavramına Yönelik Algıları: Metafor Çalışması" adlı tezsiz yüksek lisans dönem projesinden üretilmiştir.

² Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, ozaydinertugrul60@gmail.com, 0000-0002-9595-6886

sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin tamamının okul müdürü kavramına dair olumlu metafor kullandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul müdürü, metafor, öğretmen görüşü.

GİRİŞ

Kavram olarak yönetim ve yönetici oldukça eskiye dayanır ve alan yazında (Bennis, 2003; Dubrin, 2004; Güney, 2007) üzerine en çok araştırma yapılan, en çok tartışılan kavramların başında gelir. Bulut ve Bakan (2005) yönetici kavramını örgüt içinde çalışanlar aracılığı ile ortak amaçlara ulaşmayı hedefleyen kişi olarak tanımlamaktadır.

Okul müdürü, eğitim-öğretim faaliyetlerinin kaliteli ve verimli bir şekilde sürdürülmesi için gereken şartları sağlayan, bu şartları sağlarken okuldaki beşeri ve maddi kaynakları kullanarak eğitimde sürekliliği sağlayan kişidir (Kesen, Sundaram, & Abaslı, 2019). Okulda bulunan öğrenci, öğretmen, diğer çalışan ve veli ile sürekli etkileşim halinde olan okul müdürü okulun hem yöneticisi hem de öğretim lideridir. Okul ve çevresi ile bağ kurmak ve bu bağı devam ettirmekle yükümlü olan okul müdürlerinin dışarıdan nasıl algılandıklarını bilmeleri oldukça önemlidir. Okulda her türlü yönetim faaliyetinde sürekli etkileşim içinde buldukları öğretmenlerin de zihinlerinde okul müdürlerine dair algılar oluşmaktadır. Öğretmenlerin bu algılarının niteliği ise okul müdürü ile ilişkisinin yönünü ve niteliğini belirlemektedir ve bu durum eğitim faaliyetlerinin kalitesini doğrudan etkilemektedir (Özdemir & Orhan, 2019).

Bütün örgütler gibi okullar da ortak bir amacı olan kişilerin bu amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bu örgütü yönetmekle görevlendirilen okul müdürü hakkında okulun diğer paydaşları olan öğretmenlerden görüş ve düşüncelerini elde etmek mümkündür. Kişilerin bir kavram hakkındaki düşüncelerini ve onu algılayış tarzlarını ifade etmelerinin pek çok farklı yolu bulunmaktadır. Bu yöntemlerden birisi metafor yöntemidir. Metafor yönteminin özünde bir olguyu anlatırken anlaşılmasını kolaylaştırmak için daha çok bilinen bir olgu ile arasında bağ kurmak yatmaktadır. Metaforlar ile bireylerin olguyu nasıl ve neyle eşleştirdiğini, başka bir ifadeyle algılarını belirlemek mümkündür. Yani aslında metaforlarda olan şey X olgusunun Y olgusu gibi olduğunu açık veya gizli bir şekilde belirtmektir (Lakoff & Johnson, 2005). Metaforları zihinsel imgeler olarak güçlendiren nokta burasıdır: Birbirine benzemeyen iki olgunun arasında ilişki kurulması yani bir zihinsel şemanın başka bir zihinsel şema üzerinden yansıtılması. Metaforlar insanlara algılarını etkili bir şekilde dışa vurma hakkı vermektedir (Morgan, 1998; Yalçın & Erginer, 2012).

Okul yöneticisinin yönetim alanında başarılı olabilmesi için sahip olduğu nitelikler oldukça önemlidir (Korkmaz, 2005). Eğer yönetici sağduyulu, okuldaki öğrenci ve çalışanları etkisi altına alabilen, elinde olan bilgileri gereken yer ve zamanda kullanabilen birisi ise okulun başarılı olması için önünde engel bulunmamaktadır. Çınkır (2010) sürekli değişen ve gelişen modern dünyada okulların bu değişim ve gelişime ayak uydurabilmesi için müdürlerin karar verme ve problem çözme süreçlerinde gerekli beceri ve kabiliyetleri sergileyebilmeleri gerektiğini belirtmektedir. Okul müdürleri okulun amaçlarını gerçekleştirmek için tüm paydaşlara öncülük etme becerisine sahip olmalıdır. Bu yüzden okul müdürlerinin nasıl algılandığının tespit edilmesi ayrıca önem taşımaktadır.

Yunanca “değişmek” anlamına karşılık gelen meta sözcüğü ile “aktarmak” anlamına karşılık gelen pherein sözcüğünün birleşmesi ile meydana gelen metapherein sözcüğünden dilimize kazandırılan “metafor” bir kavramı başka bir kavram üzerinden anlatmak için kullanılmaktadır (Korkmaz & Çevik, 2018). Nikitina ve Furukoa (2008) metaforlarda anlamın bir kelimedenden diğerine aktarıldığını belirtir. Kelimelerin gerçek anlamları haricinde bir anlama gelecek şekilde kullanılması olarak tanımlanabilen “metafor” birçok kelime ile anlatılması mümkün olan şeylerin tek kelime ile ifade edilmesine olanak tanır. Böylece ifade etmesi zaman alacak düşüncelerin daha kısa sürede anlatılması sağlanır (Şahin & Sabancı, 2018). Uzun süredir eğitim aracı olarak kullanılan metaforlar, bilimsel araştırmalarda var olan algıları belirlemek ve soyut

kavramları somutlaştırmak için kullanılmaktadır (Bozkurt & Deniz, 2021). Metaforlar açıklaması zor olan kavramların açıklanmasını kolaylaştırmaktadır. İnsanlar daha önceden bildikleri kavramlar ile yeni tanıştıkları kavramlar arasında bağ kurarak daha kolay öğrenmektedir (Ekici, 2016). Metafor kavramı tanımlanırken kendisinin bir nevi “benzetme” olduğu söylenir ancak benzetme ile aralarında önemli farklar vardır. Metafor kavramını TDK (2021) bir kelimeyi bilinen anlamların dışında başka bir anlama gelecek şekilde kullanmak olarak tanımlanmaktadır. Kösterelioğlu (2014) metaforların genel olarak insanların olgu ve olayları kavrayış biçimi olduğunu ve dünyaya bakış açısını yansıttığını belirtir. Metaforlar insanların kültürlerini ve yaratıcılıklarını yansıtmaktadır (Ekici, 2016). Kişilerin deneyimlerine odaklanırken aynı yaşantıları ile kavramları tutarlı bir ilişki düzlemine getirir (Yalçın, 2011). Heinz Verner’e göre metaforlar tabuları olan ve bu yüzden bazı kelimeleri kullanmanın yasak olduğu toplumlarda doğmuştur (akt; Wellek & Warren, 1983). Kişilerin bilinç altını yansıtmaktadır çünkü metaforlar yasaklardan doğar (Akkaya, 2013).

Semerci (2007) metaforu aralarında algısal benzerlik bulunan objelerden birinden diğerine geçen anlam transferi olarak açıklamaktadır. Saban (2004) metaforların olayların oluşumu ve işleyişine dair kişinin düşüncelerini düzenleyen, yönlendiren ve kontrol eden zihinsel araçların en kuvvetlisi olduğunu söylemektedir. Balcı (2015) metaforların sadece günlük hayatta değil farklı bakış açılarını yansıttıkları için örgütsel hayatta da sıklıkla kullanıldığını, böylece örgütlerin daha iyi anlaşıldığını söylemektedir. Metaforların insanların bakış açılarını yansıtmaları eğitim yönetiminde okul yöneticilerinin rollerini değerlendirme açısından önemlidir. Metaforlar sayesinde okul yöneticilerinin örgütün diğer üyelerince nasıl algılandığı belirlenebilmektedir (Yalçın & Erginer, 2012).

Metafor kullanımı anlatımı zenginleştirmekte ve kuvvetlendirmektedir. Ancak anlamı sadece zenginleştirmekle kalmaz aynı zamanda anlam üzerinde kuvvetli ve kökten bir değişiklik meydana getirir (Teoman, 2003). Genellikle söz sanatından ibaretmiş gibi görünse de önemi bundan çok daha fazladır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Metaforlarda neyin, neye, ne yönden ve ne kadar benzetildiğini anlamak okuyan kişinin keşfetmek zorunda olduğu bir durumdur ve bu durum okuyan kişinin hayal gücünü devreye sokarak zenginleştirir (Salman, 2003). Yob (2003, akt. Yalçın, 2011), metaforların karmaşık ve soyut olan olguları açıklamada kullanılan güçlü bir zihinsel araç olduğunun altını çizmektedir. Akkaya (2011) metafor kullanımının bireysel olduğunu, kişilerin aynı kavramlara farklı anlamlar yükleyerek metafor olarak kullanımının farklılaşabileceğini ifade etmektedir.

Gerçekleştirilen bu çalışma ile öğretmenlerin okul müdürünü nasıl anlamlandırdıklarını, ona ne tür anlamlar yüklediklerini, onu hangi metaforlar aracılığıyla açıkladıklarını açığa çıkarmak amaçlanmaktadır. Araştırmanın, istenen okul müdürü özellikleri ile ilgili ipucu vereceği, okul müdürü yetiştirilmesinde yarar sağlayacağı ve bu konu hakkında araştırma yapmak isteyenler için alan yazına katkı sunacağı, düşünülmektedir.

Okul müdürü kavramının kimi ifade ettiği ve neyi amaçladığını belirlemek için pek çok araştırma yapılmıştır. Alan yazın incelendiğinde okul müdürüne ilişkin algılar hakkında; öğrencilerin gözünden okul müdürünü inceleyen Akan ve Yarım (2019), Akbaşı, Aslan, Bilgili ve Kaya (2018), Üredi ve Kösece (2018), Şahin ve Tüzel (2014), Yıldırım ve Uğur (2011); öğretmenlerin gözünden okul müdürünü inceleyen Boydak Özcan ve Şener (2014), Kavrayıcı (2021), Özdemir ve Orhan (2019), Yalçın ve Erginer (2012) inceleyen çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Okul müdürlerine “eğitim yöneticisi”, “eğitim lideri”, “okul yöneticisi” vb. birçok anlam yüklenmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin okul müdürlerini nasıl tanımladıkları da son derece önemlidir. Çünkü, okul müdürleri eğitim sistemimizin temel taşı olan okulları yönetmekle görevlidir. Konunun öğretmen algılarına göre metaforlar aracılığıyla araştırılması birçok açıdan en pratik yollardan biridir. Bu çalışmanın problem cümlesi “Ortaokul öğretmenlerinin "okul müdürü" kavramına yönelik metaforik algıları nelerdir? olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğretmenlerinin “okul müdürü” kavramına ilişkin metaforik algılarını belirlemektir. Bu amaca ulaşabilmek adına aşağıdaki sorulara da cevap aranmıştır.

1. Öğretmenler, okul müdürü kavramını hangi metaforlarla açıklamaktadır?
2. Öğretmenlerin okul müdürü kavramına dair öne sürdüğü metaforlar hangi kavramlar altında toplanabilir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğretmenlerin “müdür” kavramına dair algılarını metaforlar vasıtasıyla ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan fenomenoloji (olgu bilim) ile desenlenmiştir. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme gibi araçlarla veriler toplanarak algı ve durumlar doğal akışı içinde bir bütün olarak ortaya konur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Creswell ve John (2013, akt.Korkmaz & Çevik, 2018) fenomenolojinin kişilerin kavram ve olgulara dair yaşantılarını ve onlara yükledikleri anlamları tespit etme amacıyla olduğunu ifade etmektedir.

Okul müdürlerine yönelik orta okul öğretmenlerinin algılarını belirlemek için kullanılacak en etkili yöntemlerin başında metafor analizi geldiği düşünülmektedir. Metaforlar kişilerin dış dünyayı nasıl algıladıklarını sözel olarak dışa vurur ve metafor ile kişinin herhangi bir kavramı nasıl algıladığını öğrenmek mümkün olabilir. Varsayımları açıklamak adına son derece faydalı görülen metaforlar nitel araştırmalarda kullanılacak zengin kaynaklardır (Fennel, 1996).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Samsun ili Çarşamba ilçesinde MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapan, çalışmaya gönüllü olarak katılmış ve maksimum çeşitlilik örneklemesi metoduyla belirlenmiş 107 ortaokul öğretmeni oluşturmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2018) maksimum çeşitlilik örneklemesinin çeşitlilik arz eden durumlar arasında ortak olguların belirlenmesi için yapıldığını ve amacının genellemelere ulaşabilmek adına çeşitlilik gösteren olguların ortak bir paydada kesişim kesişmediğinin belirlenerek problemi değişik açılardan ele almak olduğunu belirtir.

Tablo 1

Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgileri Gösterir Tablo

Değişken	Değer	f	%
Cinsiyet	Kadın	63	%58,9
	Erkek	44	%41,1
Yaş	20-30	13	%12,2
	31-40	59	%55,1
	41 ve üzeri	35	%32,7
Medeni Durum	Evli	74	%79,2
	Bekar	33	%35,3
Eğitim Durumu	Lisans	88	%94,1
	Yüksek Lisans	19	%20,3
Mesleki Kıdem	1-10 yıl	21	%19,7
	11-20 yıl	60	%56
	20 yıl ve üzeri	26	%24,3
Toplam		107	100,0

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Gerçekleştirilen alanyazın taramasında,

metaforik algı belirlemek için yapılan çalışmalarda çoğunlukla birbirine benzeyen ifade kalıplarının kullanıldığı görülmüştür. Araştırmada oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile katılımcıların “okul müdürü” kavramına yönelik algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemek için onlara “Okul müdürü..... gibidir, çünkü.....” sorusu sorulmuş ve boşlukları doldurmaları istenmiştir.

Verilerin toplanması

Kovid-19 salgınının ülkemizdeki seyri yüz yüze görüşmeleri riskli kıldığı için ilgili form katılımcılara elektronik ortamda iletilmiştir. Çalışma grubunun görüşme formunda bulunan soruya vermiş olduğu cevaplar değiştirilmeden incelenmiş ve kategorize edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri analiz edilirken Ahmet Akkaya'nın (2013) “Suriyeli Mültecilerin Türkçe Algıları” isimli makalesinden faydalanılmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin okul müdürü kavramına ilişkin geliştirdiği metaforların analiz edilerek yorumlanması 4 süreçte gerçekleştirilmiştir. Bu süreçler;

1. Adlandırma süreci
2. Eleme ve arıtma süreci
3. Derleme ve kategori geliştirme süreci
4. Geçerlik ve güvenilirliği kontrol etme süreci

Bu aşamalarda sırası ile; adlandırma sürecinde öğretmenlerin okul müdürü kavramına dair geliştirmiş oldukları metaforlar alfabetik sıraya konulmuş ve metaforların geçerli olup olmadığı kontrol edilmiştir. Eleme ve arıtma sürecinde öğretmenlerin kullanmış olduğu 17 metafor tekrar kontrol edilerek metafor olarak değerlendirilemeyecek yanıt olup olmadığına bakılmıştır. Tekrar gerçekleştirilen kontrolle birlikte metafor olarak adlandırılmayacak bir cevap olmadığı görülmüştür. Derleme ve kategori geliştirme sürecinde metaforlar 10 kategori altında toplanmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği kontrol etme sürecinde ise 10 kategori altında toplanan metaforların içinde bulunduğu kategoriye temsil edemediğini kontrol etmek amacıyla bir uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Öğretmenlerin okul müdürü kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar ve bu metaforlara göre araştırmacı tarafından geliştirilen kategorilerin bulunduğu bir liste hazırlanmış ve bu liste uzmana verilerek kategoriler ile metaforları eşleştirmesi istenmiştir. Uzmanın alınan eşleştirilmiş liste ile araştırmacının oluşturduğu liste karşılaştırılmış ve çoban metaforunda görüş birliğinde olmadıkları diğer metaforlarda ise görüş birliğinde oldukları görülmüştür. Miles ve Huberman'ın [Güvenirlilik: Görüş birliği/(Görüş birliği+Görüş ayrılığı)] (akt:Saban, 2008) formülü ile araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır.

Miles ve Huberman'ın formülüne göre bu çalışmanın güvenilirliği $16 / (16+1) = 0,94$ 'tür. Saban (2008), nitel olarak gerçekleştirilen çalışmalarda araştırmacı ve uzmanın değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzerinde bulunduğu hallerde çalışmada istenilen güvenirliliğin sağlanmış olacağını ifade etmektedir. Bu doğrultuda, gerçekleştirilen araştırmanın güvenilir olduğu görülmektedir.

BULGULAR

Öğretmenlerin okul müdürü kavramına ilişkin kullandıkları metaforlara yönelik bulgular

Araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin okul müdürü kavramına ilişkin kullanmış olduğu metaforlar alfabetik olarak sıralanmış ve metaforu kullanan öğretmen sayısı ile yüzdesi Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2

Öğretmenlerin Okul Müdürünü Tanımlamakta Kullandıkları Metaforlar

Öğretmenler Tarafından Kullanılan Metaforlar	f	%
Ahtapot	1	0,9

Anahtar	4	3,8
Arı	9	8,4
Aslan	18	16,8
Baba	21	19,6
Beyin	3	2,9
Çoban	3	2,9
Çoban Yıldızı	4	3,6
Gemi Kaptanı	3	2,9
Jokey	2	1,9
Karınca	12	11,2
Mimar	2	1,8
Pil	7	6,5
Pire	2	1,9
Talih Kuşu	2	1,9
Teknik Direktör	5	4,6
Terazi	9	8,4
Toplam	107	100

Tablo 2’de incelendiğinde çalışma grubuna dâhil olan 107 öğretmenin okul müdürü kavramı ile ilgili 17 metafor kullandığı görülmektedir. Öğretmenlerin geliştirmiş olduğu metaforların hepsi olumludur. Elde edilen veriler öğretmenlerin okul müdürü kavramına olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin en fazla *baba* (f=21) ve *aslan* (f=18) metaforlarını kullandıkları görülmektedir. Bu metaforların Türkçede ifade ettiği anlam düşünüldüğünde öğretmenlerin okul müdürünü bir lider olarak algıladıkları görülmektedir.

Okul Müdürü Kavramına İlişkin Öğretmenlerin Geliştirmiş Olduğu Metaforların Kategorileri

Araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin okul müdürü kavramına ilişkin kullanmış olduğu metaforlar kategorilere ayrılmış ve metaforu kullanan öğretmen sayısı ile yüzdesi Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 1

Metaforların Kullanım Kategorileri

<i>Kategoriler</i>	<i>Metaforlar</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Liderlik	Aslan	18	16,8
	Teknik Direktör	5	4,6
	Gemi Kaptanı	3	2,9
	Çoban	3	2,9
	Jokey	2	1,9
	Toplam	31	29,1
Adalet	Baba	21	19,6
	Terazi	9	8,4
	Toplam	30	28
Çalışkanlık	Karınca	12	11,2
	Arı	9	8,4
	Toplam	21	19,6

Enerjiklik	Pil	7	6,5
	Pire	2	1,9
	Toplam	9	8,4
Yönlendiricilik	Çoban Yıldızı	4	3,6
	Toplam	4	3,6
Organize Etme	Beyin	4	3,6
	Toplam	4	3,6
Fonksiyonellik	Anahtar	4	3,6
	Toplam	4	3,6
Yaratıcı Düşünme	Mimar	2	1,9
	Toplam	2	1,9
Şans	Talih Kuşu	2	1,9
	Toplam	2	1,9
Kapsayıcılık	Ahtapot	1	0,9
	Toplam	1	0,9

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin kullanmış olduğu metaforların *liderlik* kategorisinde yoğunlaştıkları, ayrıca öğretmenlerin “okul müdürü” kavramına dair metaforik algılarında *adalet ve çalışkanlık* kategorilerinde de sıklıkla metafor kullandıkları görülmektedir.

Aşağıda tabloda belirtilen kategoriler kapsamında katılımcılar tarafından üretilen metafor örnekleri ve kapsamlarında yer alan gerekçelere yer verilmiştir. *Liderlik* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü teknik direktör gibidir, çünkü takımın başarısı nasıl ki teknik direktörün doğru zamanda doğru hamlelerine bağlı ise okulun başarısı da müdürün doğru ve zamanında olan hamlelerine bağlıdır.”

“Okul müdürü gemi kaptanı gibidir, çünkü okulun gideceği rotayı da rota üzerinde karşılaşılan problemleri nasıl aşacağına da müdür karar verir.”

“Okul müdürü jockey gibidir, çünkü jockeyin atı yönlendirmesi gibi müdür okulu olumluya ve iyiye yönlendirirse okula başarı getirir.”

Katılımcıların 31’i okul müdürlerinin lider konumunda olmasına vurgu yapmıştır. Öğretmenlerin algısına göre okul müdürleri okuldaki öğrenci ve öğretmenlere yol gösterici olmalı, problem yaşadıkları zaman onlara çözüm önerileri getirerek onları desteklemelidir. Ayrıca hamlelerini doğru zamanda ve doğru şekilde yaparak okulun başarısını da artırmalıdır.

Katılımcıların 30’u okul müdürlerinin adaletli olmasına vurgu yapmışlardır, metaforlara aracılığıyla belirtilen algılara göre okul müdürleri adalet timsali olmalı, herkese eşit davranmalıdır. Bu şekilde kurumda herkesin kendisini güvende hissedeceğini vurgulamışlardır. *Adalet* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu metafor örneklerinden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü baba gibidir, çünkü okulda bir problemi olan herkes ona danışır

“Okul müdürü terazi gibidir, çünkü terazi her şeyi terazi gibi tartar ve hak geçmemesi için çaba gösterir.”

“Okul müdürü terazi gibidir, çünkü okulun dengesini kuran ve bozulmasına izin vermeyen kişidir.”

Katılımcıların 21’i okul müdürlerinin çalışkan olmasına vurgu yapmıştır. Cevaplar müdürlerin yorulmadan ve sürekli çalışmaları üzerine yoğunlaşmıştır. *Çalışkanlık* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü karınca gibidir, çünkü o da karınca gibi sürekli çalışır ve hiç yorulmaz.”

Enerjiklik kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü pil gibidir, çünkü onunu kalitesi ve kapasitesi okulun çalışma hızını ve performansını belirler.”

“Okul müdürü pire gibidir, çünkü bütün gün hiç durmadan ve yorulmadan çalışır. Asla durduğu yerde uzun süre durmaz.”

Katılımcıların 9’u okul müdürlerinin enerjik olmasına vurgu yapmıştır. Algılar incelendiğinde, enerjik olmaları ile çalışkan olmalarının birbiri ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların 4’ü okul müdürlerinin yönlendirici olmasına vurgu yapmışlardır. *Yönlendiricilik* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü Çoban Yıldızı gibidir, çünkü herkese kaybolduğunda gideceği doğru yönü gösterir.”

Katılımcıların 4’ü okul müdürlerinin işleri organize etme yönüne vurgu yapmıştır *Organize Etme* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü beyin gibidir, çünkü hayati yönlendirmeleri ve görevlendirmeleri yapar.”

Katılımcıların 4’ü okul müdürlerinin fonksiyonel olmasına vurgu yapmıştır. *Fonksiyonellik* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü anahtar gibidir, çünkü kapalı ve ulaşılmaz zor kapıları bizlere açar.”

Katılımcıların 2’si okul müdürlerinin yaratıcı düşünme becerisine sahip olmasına vurgu yapmıştır. *Yaratıcı Düşünme* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü mimar gibidir, çünkü okulun başarısını inşa eder.”

Katılımcıların 2’si okul müdürlerinin okulları için birer şans olduğunu vurgulamıştır. *Şans* kategorisinde katılımcıların vermiş olduğu örneklerden bazıları şöyledir:

“Okul müdürü talih kuşu gibidir, çünkü o da gittiği yere uçar, şans ve başarı getirir.”

Katılımcıların 1’i ise okul müdürlerinin kimseyi ayırmadan herkesi sarıp sarmalaması, kapsayıcı olması gerektiğini vurgulamıştır. *Kapsayıcılık* kategorisinde katılımcıdan gelen metafor örneği şöyledir:

“Okul müdürü ahtapot gibidir, çünkü herkesi sarar, sarmalar.”

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde; araştırmanın katılımcıların araştırma sorusuna verdiği cevaplardan elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlara yer verilmiş ve bu konuda daha önce gerçekleştirilen çalışmaların sonuçlarla ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan soruya verdiği cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların “okul müdürü” kavramına dair toplam 17 metafor belirttikleri görülmektedir. Öğretmenlerin sıklıkla “baba”, “aslan” ve “karınca” metaforlarını kullandıkları; en sık kullandıkları metaforun ise “baba” metaforu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cerit (2008) çalışmasında öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramına dair algılarını metaforlar aracılığı ile belirlemek istemiş ve öğretmenlerin okul müdürünü baba/anne olarak görmesi metaforunu orta düzeyde benimsedikleri sonucuna ulaşmıştır. Dönmez (2008)’de gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında okul müdürlerine dair en sık kullanılan metaforun da “baba” olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çobanoğlu ve Gökalp (2015) de öğretmen adaylarının okul müdürü algıları üzerine gerçekleştirdikleri çalışmalarında en çok kullanılan metaforların baba ve aslan olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yalçın (2011) çalışmasında katılımcılar tarafından en çok üretilen ortak metaforların baba ve

aslan olduğu sonucuna ulaşmıştır. Turhan ve Yaraş (2013) çalışmalarında ilköğretim birinci kademe öğretmenlerinin müdür kavramına ilişkin metafor algılarını incelemiş ve “baba”, “aslan”, “arı”, “beyin” metaforlarının bu çalışmada da öğretmenler tarafından kullanıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar araştırmancının sonuçlarını destekler niteliktedir.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin kullanım sebebine göre metaforlar kategorilere ayrıldığında metaforların en çok “liderlik” vasfında kategorize olduğu görülmektedir. Korkmaz ve Çevik (2018) de çalışmalarında okul müdürü kavramına dair kullanılan metaforları kategorize ettiklerinde metaforların en çok “yol gösterici/lider biri” kategorisinde toplandığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırmancının sonuçları bu sonuçları destekler niteliktedir. Araştırmancının bu sonucu ile Koçak (2011) ve Tekin Bozkurt ve Deniz (2021) çalışmalarının sonuçları da paralellik göstermektedir.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin verdikleri cevaplar sebepleri ile irdelendiğinde üretilen metaforların genel olarak olumlu mesajlar taşıdığı belirlenmiştir. Bu bağlamda ortaokul öğretmenlerinin “okul müdürü” kavramına dair “olumlu” algılara sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Araştırmancının bu sonucu Çobanoğlu ve Gökalp (2015)’in araştırma sonucunu desteklemektedir. Günbayı çalışmasında okul müdürlerinin okul yönetimini tanımlarken kullandıkları metaforları incelemiş ve çalışmamızın metaforlarında da kullanılan “ahtapot” ve “arı” metaforlarının müdürler tarafından da okul yönetimini tanımlarken kullanıldığı görülmüştür (Günbayı, 2011). Okul müdürlerinin de kendilerini çalışkan ve kapsayıcı nitelikte görmeleri araştırmancının sonucunu desteklemektedir. Turhan ve Yaraş (2013)’in çalışmasında da okul müdürlerinin güvenilir (baba), lider ve çalışkan (arı) olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır ve bu yönüyle çıkan sonuçları desteklemektedir.

Araştırmancının bu bölümünde, araştırmancılara faydalı olacağı düşünülen bazı öneriler getirilmiştir:

Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin “okul müdürü” algısını belirlemek amacıyla tüm ortaokulları kapsayan geniş çaplı bir çalışma gerçekleştirilebilir.

Yapılacak yeni araştırmalarda katılımcı kitle tek özellikte seçilerek (yalnızca İngilizce dersi öğretmenleri, Beden Eğitimi ve Spor dersi öğretmenleri veya sadece kadın öğretmenler gibi) araştırma gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Akan, D. ve Yarım, M. A. (2019). İlkokul öğrencilerinin okul ve okul müdürü kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 9 (2), 223-233.
- Akbaşı, S., Üredi, L. ve Kösece, P. (2018). Ortaokul öğrencilerinin okul müdürü ve öğretmen kavramlarına yönelik metaforik algılarının incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches* , 9 (16), 1566-1585.
- Akkaya, A. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin konuşma kavramına ilişkin algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 7, 1-9.
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli mültecilerin Türkçe algıları. *Ekev Akademi Dergisi* , 17 (56), 179-190.
- Aslan, O., Bilgili, A. ve Kaya, A. V. (2018). Liselerde okuyan öğrencilerin okul müdürüne ilişkin metaforik algıları . *Bilim Armonisi* , 1 (1), 11-17.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bennis, W. (2003). *Bir lider olabilmek*. (U. Teksöz, Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Boydak Özcan, M. ve Şener, G. (2014). Öğretmenlerin okul müdürü algılarının liderlik modellerine göre incelenmesi: Elazığ ili örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi* , 1 (2), 111-130.

- Bozkurt, A. T. ve Deniz, E. (2021). Okul yöneticilerinin yöneticilik kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelenmesi . *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 74-91.
- Bulut, Y. ve Bakan, İ. (2005). Yönetici ve yöneticilik üzerine kahramanmaraş kentinde bir araştırma. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5 (9), 62-89.
- Cerit, Y. (2008). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33 (147), 3-13.
- Çınkır, Ş. (2010). İlköğretim okulu müdürlerinin sorunları: Sorun kaynakları ve destek stratejileri. *İlköğretim Online*, 9 (3), 1027-1036.
- Çobanoğlu, N. ve Gökalp, S. (2015). Öğretmen adaylarının okul müdürüne ilişkin meteforik algıları/Metaphoric perceptions of teacher candidates for school managers. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 12 (31), 279-295.
- Dönmez, Ö. (2008). *Türk eğitim sisteminde kullanılan yönetici metaforları (Kayseri ili örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Dubrin, A. J. (2004). *Leadership*. New York: Houghton Mifflin Company.
- Ekici, G. (2016). Biyoloji öğretmeni adaylarının mikroskop kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi: Bir metafor analizi çalışması . *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 615-636.
- Fennel, H. A. (1996). An exploration of principals' metaphors for leaders and power. *Educational Resources Information Center [ERIC]*, 399-626.
- Günbayı, İ. (2011). Principals' perceptions on school management: A case study with metaphorical analysis. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3 (2), 541-561.
- Güney, S. (. (2007). *Liderlik, yönetim ve organizasyon*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavrayıcı, C. (2021). Öğretmen adaylarının okul müdürü ve eğitim sistemi kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *urkish Online Journal of Qualitative Inquiry* , 12 (2) , 222-248.
- Kesen, İ., Sundaram, D. T. ve Abaslı, K. (2019). *Öğretim lideri vs. okul müdürü*. İstanbul: SETA.
- Koçak, O. (2011). *Okul müdürlerinin; öğrencilik, öğretmenlik ve müdürlük dönemlerindeki okul yöneticiliğine ilişkin metaforik algıları*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Korkmaz, M. ve Çevik, M. S. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin müdür kavramına ilişkin metaforik algıları. . *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11 (4), 973-1002.
- Korkmaz, M. (2005). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi: Sorunlar-çözümler, öneriler. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (3), 237-252.
- Kösterelioğlu, M. (2014). Öğretmen adaylarının okul yöneticisi kavramına ilişkin metaforik algıları. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 115-133.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil*. (G. Y. Demir, Çev.) İstanbul: Paradigma.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*. (G. Bulut, Çev.) İstanbul: BZD Yayıncılık.
- Nikitina, L. ve F., F. (2008). A language teacher is like... examining Malaysian students' perceptions of language teachers through metaphor analysis. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*.

- Özdemir, T. Y. ve Orhan, M. (2019). Öğretmenlerin okul, okul yöneticisi ve öğrenci velisi kavramlarına yönelik metaforik algıları. *Journal of Theoretical Educational Science* , 12 (2), 701-726.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar., . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 131-155.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7 (2), 421-455.
- Salman, Y. (2003). Dilin düş evreni: eğretileme. *Kitap-lık*, 65, 53-5.
- Semerci, Ç. (2007). Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31 (1), 139-154.
- Şahin, A. ve Sabancı, A. (2018). Pedagojik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 1057-1082.
- Şahin, D. ve Tüzel, E. (2014). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin okul yöneticilerine ilişkin metaforları . *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (17), 355-396.
- Tekin Bozkurt, A. ve Deniz, E. (2021). Okul yöneticilerinin yöneticilik kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelenmesi. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi* , 3 (1), 74-91.
- Teoman, A. (2003). Eğretileme: Beşinci töz. *Kitap-lık*, 65, 55-58.
- Turhan, M. ve Yaraş, Z. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin öğretmen, disiplin, müdür, sınıf kuralları, ödül ve ceza kavramlarına ilişkin metafor algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (1), 129-145.
- Türk Dil Kurumu. (2021, 10 16). *Güncel Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Wellek, R. ve Warren, A. (1983). *Edebiyat biliminin temelleri*. (A. E. Uysal, Çev.) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yalçın, M. ve Erginer, A. (2012). Metaphoric perception of principals in primary schools. *Journal of Teacher Education and Educators*, 229-256.
- Yalçın, M. (2011). *İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algular*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. ve Uğur, M. (2011). Öğrencilerin algısından okul müdürü imgelerinin karikatürize ifadeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi* , 19 (2), 409-426.